

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslovenskih ratova“ realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslovenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočan(a)va o njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj neznanica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

Edisa Gazetić, Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

Književni tekst u službi nacionalističke ideologije (2)

„Čišćenje“ jezika, književnosti i kulture je proces koji je svakako dao željeni rezultat pogotovu u hrvatskoj kulturi, odnosno Dubravka Ugrešić u jednom intervjuu navodi da „već četvrt stoljeća lingvisti i implementatori mlata po hrvatskom jeziku do iznemoglosti. Tuđmanove narkadne posuđenice ušle su u hrvatski jezik, dogodilo se „porušavanje“ hrvatskoga jezika samo da bi se izbjeglo navodno „posrblljivanje“. Uništenje 2,8 milijuna knjiga koje je prošlo bez značajnijih protestnih gesta imalo je više nego jasnu poruku: čitat ćemo knjige koje „mi“ hoćemo, govoriti jezikom kojim „mi“ hoćemo, a svi koji se ne prilagode, završit će na lomči ili u smeću. Tako je i bilo: čišćenje hrvatske kulture od nepodobnih elemenata nije se zaustavilo, a i participanti u kulturi brzo su naučili što se smije, a što ne smije, što će ih zadržati na površini, a što neće.“ Rezultat tome je samoizopćavanje kulture. Kao ideal se postavio cilj samodovoljnosti, stanja u kojem jednoj provincijskoj kulturi ništa nije potrebno izuzev nje same. Samo na taj način nešto što nema vrijednosti, moglo je postati vrijednim. Na tako uspostavljenom vrijednosnom sistemu, uspostavljene su i segregacijske podjele, u kojim su različnosti postale smrtno važne i nepremostive.

Današnje podjele nisu ni slučajno nastale poslije posljednjeg rata, naprotiv one su nastajale od same uspostave SFRJ, a na projektu širenja nacionalističke misli, odnosno borbe za tzv. nacionalno osvještanje radili su prije svega pisci zaduženi za osmišljavanje narativa koji će jednom pobijediti zajedništvo i jugoslavenski kozmopolitizam. Svi ovi „problemi“ su najprije predstavljeni „u formi fikcije“. Riječ je, kakao navodi Wachtel, o iznenađujućoj snazi „nacionalističke misli u istočnoj Evropi pod komunizmom, iznenađujućoj zato jer je marksistička teorija nacionalistički sentiment usko povezivala s buržoaskim kapitalizmom, koji je otud trebao početi da nestaje nakon uvođenja socijalizma. Nerazri-

„Već četvrt stoljeća lingvisti i implementatori mlata po hrvatskom jeziku do iznemoglosti“:
Dubravka Ugrešić

ješeno nacionalno pitanje olakšalo je pojedinim autorima i autoricama da u djelima promoviraju nacionalne pokrete i izražavaju odbojnost prema partizanskoj borbi. To već pokazuje Čosić u *Deobama* kada govori o preziru prema komunistima: „Ja hoću sebe svesno da prinsem na žrtvu nacionalnom idealu. Hoću da se borim, patim, poginem i tako dokažem poštenje moje mržnje prema komunistima i svemu komunističkom od crvene boje njihove zastave, te prve vizualne senzacije primitivaca i rulje, pa do njihove jevrejske filozofije i diktature proleterijata.“ Čosićevi, i romani I. Aralice, u hrvatskoj knji-

Nerazriješeno nacionalno pitanje olakšalo je pojedinim autorima i autoricama da u djelima promoviraju nacionalne pokrete i izražavaju odbojnost prema partizanskoj borbi

ževnosti, nisu stekli odmah masovnu popularnost, ali su kasnije poslužili kao narativi koji će potpomoći jačanje i raspirivanje nacionalizma. „Ovo ne znači da su književna djela, čak i relativno popularna, bila i jedino oružje kojim je potkopana stabilnost Jugoslavije - jasno je da su mnogi faktori, uključujući političku krizu i ekonomsku propast imali svoj udio u uništenju zemlje.“ (A.B.Wachtel) U stvari, u nedostatku ozbiljne ideologije i nesposobnosti novi

političkih elita da je stvore, književna djela su se pojavila kao mitomanski obrasci koji su davali ideološke slike koje je trebalo slijediti. Tako je stvoren jedan prototip nacionalističke antikulture, koji je postao obrazac ne samo za političko djelovanje, nego i za forme života. Nije bilo dovoljno prihvatiti neka ideološka načela, trebalo je odgovarati i slikama mitomanije koja se uspostavila kao ideologija. Zato sljedbenici ovih ideologija često izgledaju kao likovi iz nekih prošlih vremena, koji su se probudili u nekom vremenu i koje podređuju sebi.

Antikomunistička histerija (O. Milosavljević) u književnosti proizvela je sumnju u karakter antifašističke borbe, te sve više nametala negativnu percepciju jugoslavenskog socijalizma. Ideje diskreditiranja jugoslavenskog zajedništva, širenje etnonacionalne mržnje, antisemitizam, nalazimo u djelima D. Čosića, E. Čolakovića, V. Draškovića, zatim i kod I. Aralice, S. Velmar - Janković, Z. Kuljučanina, N. Bazdulj - Hubijar, S. Tomaša, Lj. Habjanović - Đurović itd. Pojedini autori i autorice književnih/kritičkih tekstova stavili su se u službu nacionalističke ideologije i učestvovali u kreiranju politike mržnje među građanima nekadašnje SFRJ.

Romani u kojima je promovirana fašistička ideologija još uvijek su iznimno popularni, kao, na primjer, *Legenda o Ali - paši*, E. Čolakovića. Kroz oživljavanje idealnog prostora osmanske Bosne, pripovjedač se poslužio i nacističkom ideologijom u gradnji identiteta pojedinih likova, promovirajući i eugenske stavove o poželjnim stanovnicima osmanskog Edena. **Nastavlja se**

Komarci koji prestaju da piju krv

Kao posledica evolucije, jedna vrsta komaraca polako prestaje da se hrani krvlju i prelazi na cvetni nektar. Studija sa Univerziteta u Ohaju pokušava da objasni zbog čega sve veći deo populacije *Wyeomyia smithii* vrste prelazi na cvetni nektar i napušta ranije oblike ishrane. Ovo se, naime, dovodi u vezu sa

genetskim evolutivnim promenama u organizmima komaraca do kojih je došlo iz nekoliko praktičnih razloga. Jedan od njih je smanjenje rizika od prenošenja bolesti putem krvi - bez uboda nema ni seljenja patogena iz komarca u telo čoveka ili životinje. Druga značajna prednost je

ušteda energije. Dok se ovaj leteći insekt hrani cvetnim nektarom, metabolizam je znatno rasterećeniji. Pored toga, proteinski obroci od krvi su nešto slično Božićnoj večeri - ukusni, obilni i teški što ga kao i čoveka, čini tromim i sporim. Najzad, topli obrok može biti toksičan za telo komarca. Zanimljiva je još jedna sasvim logična promena do koje je

došlo ovom evolucijom. Naime, komarci koji su prešli na cvetni nektar imaju razvijenije čulo vida nego pre. Kako su se za vreme svoje krvoločne faze oslanjali više na miris, sada, u potrazi za cvetom na livadi na koji bi sleteli, izoštravaju čulo vida i bolje reaguju na vizuelne nadražaje. Istraživači ovde

pričaju isključivo o jednoj, *Wyeomyia smithii* vrsti, kod koje je zaista došlo do genetskih izmena. Jedan deo njene populacije, koji pretežno naseljava Severnu Ameriku, svoju ishranu zasniva isključivo na biljkama dok se na Floridi, određen broj komaraca iste vrste i dalje hrani ubodima i isisavanjem krvi. S toga se s pravom smatra da je u ovom slučaju zaista došlo do evolutivnih promena u cilju preživljavanja. Dalja istraživanja *Wyeomyia smithii* vrste otvaraju nove mogućnosti za utvrđivanje postojanja univerzalnog „neujedajućeg“ gena komaraca koji bi mogao da posluži za suzbijanje vektorskih zaraznih bolesti.

Dok se ovaj leteći insekt hrani cvetnim nektarom, metabolizam je znatno rasterećeniji. Pored toga, proteinski obroci od krvi su nešto slično Božićnoj večeri - ukusni, obilni i teški, što ga kao i čoveka čini tromim i sporim

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke, „Danas“ predstavlja izabrane priče sa naučnopopularnog portala elementarium.cpn.rs

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA VODORAVNO: Dokumentat, sobar, imažist, rpetine, Navara, pur, pram, Ameri, arteriole, izelice, vati, t, Eti, oligarsi, ma, li, uvodilac, Rin, e, av-av, batačić, medicinar, rover, etat, cik, dikani, nemalac, petoliz, trska, analitika.